

Koe staat nog dicht bij oerrund

'Ligboxenstal aanpassen voor beter welzijn van melkkoeien', menen onderzoekers Beerda en Bracke

Bedrijfsblindheid. Zou het ook van toepassing kunnen zijn op het welzijn van onze koeien? Bonne Beerda en Marc Bracke denken van wel. 'We vinden het te gewoon dat een kwart van de koeien jaarlijks uierontsteking heeft en dat per jaar vijftig procent kreupel is.

Bij het beantwoorden van de vraag of de koe gelukkig is, zijn melkveehouders vaak geneigd te kijken naar het welzijn van andere landbouwhuisdieren. Kippen staan met tientallen op enkele vierkante meters en varkens bevinden zich hun leven lang in kale betonnen hokken. Koeien hebben pas een goed leven: ze zijn met soortgenoten en krijgen volop licht, lucht en beweging. 'Dat klopt', beamen onderzoekers Bonne Beerda en Marc Bracke van ID Lelystad. 'Maar de melkveehouderij moet haar imago van welzijnsvriendelijk wel waar blijven maken.'

Weidegang is top

Het is voorspelbaar dat de kritische onderzoekers bij het verminderde welzijn van melkvee wijzen op tien procent van de koeien die jaarrond op stal staan. 'De koe is qua welzijn in het weiland het beste af. En dan het liefst ook nog met bomen. Die bieden bescherming tegen regen en zonneschijn.' Zandbedden, ventilatoren, elektrische borstels en sleufvloeren ten spijt: 'In de stal valt nog veel te verbeteren als het om welzijn gaat.' Als bewijs voor hun stelling laat Beerda videobeelden zien van koeien die opstaan en gaan liggen. 'De situatie in het weiland is ideaal', zo licht de onderzoeker de vloeiende bewegingen toe. De koe snuffelt over de grond, krabt een paar keer met haar voorpoten, knielt voorzichtig, steekt de kop ver naar voren en laat haar achterstel in een soepele beweging op de zachte ondergrond vallen. Beerda vergelijkt het met de bewegingen die de koeien in de volgens de normen ingerichte stal moeten maken

om de box in en uit te komen. 'De koe is in de stal veel krampachtiger en haar bewegingen zijn aarzelend en niet vloeiend als ze gaat liggen', stelt Beerda vast. Het gaan liggen en staan duurt lang waardoor de spieren, pezen en gewrichten van de koe te zwaar worden belast. 'Ze is geneigd om langer te blijven liggen en ook langer te blijven staan. Daarmee belast en ontlast ze haar bewegingsapparaat niet op een normale manier, wat kan bijdragen aan klauw- en beengebreeken', concludeert de onderzoeker.

Slippartijen als gevolg van gladde vloeren noemt Beerda alsnog een aandachtspunt en ook het 'voer gooien' aan het voerhek wordt door onderzoekers gezien als een gedragsstoornis. 'In een natuurlijke situatie eten koeien twaalf uur per dag,' verklaart Beerda, 'terwijl ze zich aan het voerhek in vier uur al vol vreten. Het zou kunnen dat het gooien met het voer iets te maken met onthouding van voedselzoekgedrag.'

Blauwdruk

Bracke heeft de kennis over het welzijn van melkvee gedeeld met 22 verschillende onderzoekers in binnen- en buitenland die een soort 'blauwdruk voor dierlijk geluk' hebben gemaakt. De grupstal staat voor koeien als meest dieronvriendelijk te boek doordat die huisvesting onvoldoende voorziet in de behoeften aan beweging, sociaal gedrag en lichaamsverzorging. De ligboxenstal komt op een tweede plaats terecht, terwijl de potstal zowel in binnen- als in buitenland als meest welzijnsvriendelijke huisvesting

Marc Bracke en Bonne Beerda: 'Onderschat de mening van de burger niet. Hoe kijkt die tegen de huisvesting van melkvee aan?'

voor melkkoeien genoemd wordt. Ook als dat extra gevaar oplevert voor uierontsteking door verhoogde kiem- en celgetallen? 'De koeien gedragen zich in een potstal het meest natuurlijk. We moeten daarnaast zoeken naar oplossingen om de nadelen in te perken; richt traditionele systemen in met de nieuwste technieken', adviseert Bracke.

In het buitenland stelden onderzoekers ook dezelfde topdrie samen die duidt op verminderd welzijn: klauwproblemen, mastitis en gedragsmatige beperkingen, zoals onvoldoende lichaamsbeweging bij huisvesten in een grupstal en het ontbreken van de mogelijkheid om te grazen in het koppel tijdens de winterperiode. Beerda signaleert dat veehouders de grenzen verleggen als het gaat over het welzijn van de koeien. 'Het gebeurt te vaak dat we accepteren dat een kwart van de koeien jaarlijks een keer uierontsteking krijgt en dat te veel koeien zich moeizaam voortbewegen. Het valt niet meer op.' Het is wellicht bedrijfsblindheid die hij wijt aan het streven om de melkproductie verder te verhogen waarbij er te weinig aandacht is voor de gezondheid van de koe.

Hoge productie en welzijn

Komend jaar start er bij praktijkcentrum Nij Bosma Zathe een onderzoek naar de relatie tussen hoge melkproductie en diergezondheid en de invloed van het management hierop. Het afweersysteem en de stofwisseling zullen nauwkeurig gevolgd worden. 'Komen de koeien in de problemen door de selectie op hoge melkproductie?', luidt de centrale vraag die ook uitsluitend zal geven over de rol van het management. 'Kunnen koeien met een sterke aanleg voor melkproductie zich aanpassen aan suboptimale omstandigheden? Zo krijg je ook antwoord op de vraag of elke veehouder om kan gaan met dit soort topsporters', lichten de onderzoekers toe, waarbij ze hun voorkeur voor het soort manager al aangeven. 'We hebben liever een goede boer op de grupstal dan een matige manager in de ligboxenstal.'

Na de schaalvergroting en intensivering begint de veehouderij meer interesse te tonen in de 'zachtere zaken', verwacht Bracke, als hij de komende jaren van onderzoek naar het welzijn van de koeien beschrijft. 'We moeten meer inzicht verschaffen in de biologie van het dier.' Veehouders die hun bedrijf puur als een onderneming zien en beslissingen nemen alleen op basis van productefficiëntie, geld en banksaldo zullen steeds minder 'als helden gezien worden', geeft Bracke aan. Wie geen oog heeft voor zaken als milieu, dierenwelzijn en de inrichting van het platteland zet het imago van de sector op het spel. 'Onderschat de mening van de burger niet. Hoe kijkt die tegen de huisvesting van melkvee aan?', houdt Beerda de veehouders een spiegel voor. 'Bovendien is een verbeterd welzijn ook goed voor de portemonnee. Zie het als een managementuitdaging', adviseert Beerda met automatisch melken én weidegang als voorbeeld. De onderzoekers benadrukken dat veehouders zullen moeten aantonen dat ze de verantwoordelijkheid voor hun dieren serieus nemen. Door middel van een welzijnsmeetlat of een diergezondheidsindex staat het onderwerp in Brussel en Den Haag op de agenda. 'We denken aan het waarnemen van concrete zaken rondom de koe', zeggen de onderzoekers over hun opdracht. 'De afmetingen van ligboxen bijvoorbeeld. Het optreden van klauw- en beengebreeken en mastitis en het aantal beschadigingen die aan de dieren zijn te zien.'

Toch lijkt het met de koeien in vergelijking met varkens toch redelijk goed gesteld, beamen ze. Op de vraag of de koe gelukkig is stellen ze een wedervraag: 'Is een koe die kreupel loopt erger dan een koe die nooit in het weiland komt?' Er valt geen eenduidig antwoord te geven volgens Bracke. De koe benadert in haar gedrag nog steeds haar 'wilde' zuster. 'De koe staat nog vrij dicht bij het oerrund.' Maar er is twijfel of de moderne koe zou overleven in het wild. 'Is ze nog in staat onder slechtere omstandigheden voldoende voor zichzelf te kiezen?', verwoordt Beerda de komende onderzoeksvraag. 'Het oerrund zou zich niet zo weggeven als haar gedomesticeerde zuster', denkt Bracke, die dat als 'verstandig' bestempelt. 'De hedendaagse koe pleziert haar baas. Maar of dat voor haar zelf altijd zo verstandig is?'

Alice Booij